УДК 378.016:821.161.2:008:614.253.4

Цуркан Марія Валентинівна
кандидат філологічних наук, доцент, доцентка кафедри суспільних наук та українознавства, докторант
ДВНЗ «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці, Україна
ORCID ID 0000-0003-2866-1743
maria-ts77@ukr.net

Греб Марія Михайлівна
доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри української мови та славістики факультету філології та соціальних комунікацій
Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна
ORCID ID 0000-0003-2874-7985
maryhreb@gmail.com

Ільків Анна Володимирівна
доктор філологічних наук, доцент, доцентка кафедри мовознавства
ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID ID 0000-0003-3626-7113
annilkiv@rambler.ru

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІКТ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

Анотація. У статті репрезентовано досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій у ході вивчення української мови як іноземної студентами-медиками з метою їх соціоадаптації та формування у них комунікативно-професійної компетентності. Автори наголошують, що одним з ефективних засобів навчання української мови як іноземної є мультимедійні презентації, створені в програмі PowerPoint, які забезпечують реалізацію принципу візуалізації та полегшують засвоєння лексико-фразового матеріалу. Також у дослідженні описано організацію дистанційного навчання у Вищому державному навчальному закладі України «Буковинський державний медичний університет», а саме: створення та функціонування сервера дистанційного навчання та електронного журналу успішності на безкоштовній електронній навчальній платформі Moodle, що сприяє аудиторному і позааудиторному вивченню як спеціальних медичних дисциплін, так і предметів суспільно-гуманітарного циклу, до яких належить українська мова як іноземна. Визначено, що ефективною технологією вивчення української мови як іноземної є створення ментальних карт за допомогою таких Інтернет-сервісів, як-от: Cliffy; Mindomo; Spinscape; MAPMYself; MindMeister; Bubbl.us; SpiderScribe. Здійснено критичний аналіз українських сайтів дистанційного навчання української мови іноземців, зокрема http://www.speakukraine.net; http://www. ukrainianlessons.com та ін. Виокремлено мобільні додатки, створені в Україні та діаспорі, що найбільш адаптовані для вивчення української мови як іноземної. Закцентовано увагу на тому, що використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі засвоєння мови сприяє організації самостійної пошукової роботи студентів-іноземних громадян. Зазначено, що подальші пошуки можуть бути спрямовані на вдосконалення професійно-комунікативної компетентності іноземних студентів-медиків шляхом запровадження нових ІКТ, зокрема хмарних освітніх технологій, розроблення концепцій електронних інтерактивних підручників з української мови як іноземної.

Ключові слова: мультимедійна презентація; інтернет-сервіс; інтернет-ресурс; ментальна карта; іноземний студент-медик; ІКТ; українська мова як іноземна.

1. ВСТУП

Активна модернізація вищої освіти вимагає створення та використання сучасного інформаційно-освітнього середовища, яке забезпечить умови для ефективного навчання та виховання особистості, а також стане інструментом формування професійно-

© М. В. Цуркан, М. М. Греб, А. В. Ільків, 2021.

комунікативної компетентності (ПКК) фахівців різних галузей: «інформатизація суспільства передбачає випереджальну інформатизацію галузі науки і освіти, де в основному формується когнітивний, кадровий і науково-технічний фундамент самої інформатизації як процесу й науково-технічного та соціально-економічного явища, закладається майбутнє досягнень і розвитку українського суспільства в цілому» [1, с. 3]. Концептуальні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні регулюються Законом України «Про Національну програму інформатизації», Указом Президента України «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», де зазначено, що використання інформаційно-комунікаційних технологій спрямоване на те, щоб «сформувати соціально і фізично творчу особистість, представника покоління інформаційної епохи, громадянина України; який вільно володіє засобами інформаційно-комунікаційних технологій у будь-якій ситуації [2].

Постановка проблеми. Сьогодні особливо актуальною є проблема підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних іноземних спеціалістів-медиків, які приїхали в Україну здобувати вищу освіту та оволодіти теоретичними і практичними знаннями зі спеціальностей «Медицина», «Стоматологія», «Фармація». Основним засобом адаптації іноземних студентів в українському суспільстві, а відтак і проходження ними практики в медичних установах, є українська мова, яку студенти-іноземці починають вивчати на підготовчому відділенні закладів вищої освіти та завершують на 3-5 курсах відповідно до навчальних планів. Із метою підвищення рівня якості навчання української мови як іноземної (УМІ) особливу увагу варто звернути на системне використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), які стануть одним з інструментів формування ПКК іноземних студентів-медиків і досягнення ними успіху в різних професійно-комунікативних ситуаціях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему інтенсивної інформатизації закладів вищої освіти, зокрема використання ІКТ у ході підготовки фахівців різних галузей, розглядали В. Биков, О. Блажук, Л. Жалдак, О. Захарчук-Дуке, М. Єщенко, С. Караман, Г. Корицька, Кухаренко, О. Кучерук, С. Литвинова, С. Лобода, О. Малихін, Н. Морзе, В. Семеног, С. Сисоєва, В. Ягупов та інші. Зокрема О. Кучерук у своєму дослідженні виділила в розвитку вітчизняної електронної лінгводидактики кілька основних актуальних і водночас перспективних напрямів: 1) розроблення електронних лексикографічних продуктів навчального спрямування; 2) розроблення електронних навчальних підручників, посібників, а також методичних рекомендацій до такого типу електронних педагогічних програмних засобів; 3) теоретичне обґрунтування і створення предметно-методичних портфелів в електронному форматі, уроків з комп'ютерною підтримкою; 4) розроблення електронних навчальних курсів; 5) створення блогів, сайтів навчально-методичного спрямування з використанням комп'ютерної техніки й ресурсів мережі Інтернет; 6) здійснення теоретико-експериментальних досліджень актуальних питань упровадження засобів ІКТ в практику мовної освіти [3, с. 84]. На необхідності використання ІКТ у навчальному процесі наголошують Т. Сінгх, С. Чан (T. Singh, S. Chan), зазначаючи, що ІКТ сьогодні розглядається не лише як допоміжний інструмент, який можна додати до традиційних методів навчання, але й як важливий інструмент для підтримання нових способів навчання. В умовах інформаційної доби, щоб задовольнити потреби XXI століття, людям потрібно знати більше, ніж основні предмети [4, с. 875]. Роль соціальних сервісів у процесі навчання, зокрема мережі Facebook, описали C. Saini та J. Abraham [5].

Що ж до питання підготовки майбутніх іноземних лікарів, зокрема вивчення ними української мови як іноземної з комплексним застосуванням ІКТ, то його описано лише в деяких наукових працях (Г. Іванишин, Ж. Рагріна, С. Дерба, Т. Касьяненко та інші). У науковому дослідженні Ж. Рагріної визначено основні вимоги щодо використання

комп'ютерних засобів і технологій у ході підготовки іноземних студентів-медиків під час аудиторної та позааудиторної роботи, а саме наголошено на тому, що вони повинні: 1) містити систематичний виклад матеріалу навчальної дисципліни, який відповідає освітньому стандарту і навчальній програмі, з урахуванням специфіки та професійної спрямованості ЗВО; 2) мати рівневу диференціацію і відповідати віку та рівню підготовки студентів, а також бути орієнтованими на продуктивну самостійну, творчу діяльність; 3) передбачати комплексне використання мультимедійних засобів, мати гіпертекстову структуру і зручну для користувача систему управління [6, с. 117-118]. Однак, на думку дослідниці, «комп'ютерні засоби й технології не повинні повністю замінити викладача і його функції. Саме викладач розвиває інтерес і позитивну мотивацію студентів до діяльності, вносить корективи, привчає до самоконтролю, методично розробляє програмні засоби» [6, с. 118]. Ми погоджуємося зі слушними заувагами науковця, а також вважаємо, що використання ІКТ у ході навчання української мови як іноземної забезпечує якісну підготовку майбутніх іноземних студентів-медиків до професійного спілкування, метою якого є надання медичної допомоги пацієнтові та подолання мовно-психологічного бар'єру між адресатом і адресантом.

Мета статті – описати основні види інформаційно-комунікаційних технологій, які використовують у ході навчання УМІ викладачі Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» із метою соціоадаптації та організації професійно орієнтованого навчання іноземних студентів-медиків і формування ПКК майбутніх лікарів-іноземців.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Вищий державний навчальний заклад України «Буковинський державний медичний університет» (БДМУ) розпочав підготовку іноземних студентів-медиків у 2008 році, а сьогодні кількість іноземних студентів становить 1616 осіб. Навчання іноземних студентів у БДМУ здійснюється англійською мовою, однак вивчення української мови залишається надзвичайно важливим, адже, з одного боку, передбачає процес «входження» іноземця в український соціокультурний простір, а з іншого – володіння українською мовою допомагає спілкуватися з пацієнтами під час вивчення клінічних дисциплін і проходження практик на базі медичних лікувальних закладів, тобто, по суті, частково є мовою здобуття професії.

Вивчення навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» у БДМУ відбувається відповідно до Стандарту вищої освіти України другого (магістерського) рівня галузі знань «22 Охорона здоров'я» спеціальностей «222 Медицина» і «221 Стоматологія». У програмі з української мови як іноземної для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти зазначено, що *метою* викладання цієї дисципліни є формування в іноземних студентів необхідних мовних і мовленнєвих умінь та навичок читання, аудіювання, усного й писемного мовлення [7, с. 3].

Аналіз розподілу годин на вивчення УМІ свідчить про те, що відсоток самостійної роботи студентів становить 1/3 від загальної кількості навчальних годин. Саме тому для засвоєння української мови іноземними студентами-медиками як під час аудиторних занять, так і в ході самостійної роботи необхідно добирати ефективні форми та засоби навчання, зокрема такі, що передбачають застосування ІКТ. На думку Л. Златів, новітніми *формами* навчання, в основі яких передбачено активне використання ІКТ, є дистанційне навчання, онлайн навчання з елементами інтерактивності; з-поміж *видів* навчальної діяльності дослідниця виокремлює роботу з аудіо-, відеоматеріалами, створення презентацій, роботу з комп'ютерними навчальними програмами, електронне спілкування; до *засобів* навчання зараховує аудіозаписи,

відеофільми, мультимедійні презентації, комп'ютерні програми, електронні книги, підручники, довідники, енциклопедії, словники, ресурси Інтернету, електронну пошту, скайп-зв'язок, віртуальне навчальне середовище [8, с. 117-118].

На нашу думку, використання ІКТ у навчанні української мови як іноземної дає змогу імплементувати в освітній процес такі новітні підходи і технології, як:

1) змішане навчання (концепція «Blended Learning»);
2) технологія перевернутого заняття («Flip-the-classroom technique»);
3) технологія творчих критичних моментів («CCM – critical creative moments);
4) створення інноваційного середовища навчання («ILE – Innovative learning environments»);
5) технологія інтегрованого оволодіння мовою та змістом навчання («CLIL – Content and language integrated learning».

Упровадження елементів ІКТ у навчальний процес з метою вдосконалення методики викладання УМІ уможливлює значно оптимізувати освітній процес і підвищити його якість. Одним із результативних засобів навчання УМІ вважаємо мультимедійні презентації, використання яких забезпечує реалізацію навчального принципу візуалізації та сприяє формуванню ПКК іноземного студента-медика. Основною програмою розроблення мультимедійних презентацій є програма PowerPoint, що належить до базового пакету програм Microsoft Office і надає можливість створювати слайди з ефектами анімації окремих елементів (картинок, малюнків, текстів, фотографій), звуковим супроводом, демонстрацією відеоматеріалів, зображенням графіків і діаграм, використанням гіперпосилань тощо. Варто зазначити, що мультимедійні презентації викладач створює як для навчання в аудиторії, так і з метою організації самостійної роботи студентів поза межами аудиторно-практичних занять.

Н. Дементієвська та Н. Морзе визначили такі переваги мультимедійних презентацій: комп'ютерні презентації можуть використовуватися як для занять з безпосередньою участю доповідача, так і для самоосвіти; часова інтерактивність надає можливість учню самостійно визначати початок, тривалість процесу навчання, змістова інтерактивність дає змогу змінювати, доповнювати чи зменшувати обсяг змістової інформації; презентації можуть демонструватися практично на будь-якому комп'ютері та є корисним засобом аудіовізуальної підтримки будь-якої доповіді [9].

Перевагою презентації в ході вивчення УМІ є зорове сприйняття нової інформації, що сприяє ґрунтовному засвоєнню пропонованого матеріалу. Відповідно до тематичного плану дисципліни «Українська мова як іноземна» на першому курсі навчання використовуємо мультимедійні презентації в ході вивчення таких тем, як-от: «Знайомство», «Моя сім'я», «Моя кімната», «Навчання», «Дозвілля» та ін. Ці презентації демонструємо студентам в аудиторії з метою засвоєння лексичного мінімуму з відповідної теми, а потім розміщуємо на сервері дистанційного навчання БДМУ (рис.1, 2), що знаходиться на електронній навчальній платформі Moodle, яка розповсюджується безкоштовно.

Науковці К. Осадча та В. Осадчий зазначають, що в середовищі Moodle слухачі отримують доступ до навчальних матеріалів, мають можливість переглядати результати проходження дистанційного курсу слухачем і результати тестування; можуть спілкуватися з викладачем через особисті повідомлення, форум, чат, а також завантажувати файли з виконаними завданнями. Викладачі у середовищі Moodle мають змогу використовувати інструменти для розроблення авторських дистанційних курсів і розміщувати навчальні матеріали у форматах doc, .odt, .html, .pdf, а також відео-, аудіо- й презентаційні матеріали у різних форматах і через додаткові плагіни; автоматично формувати тести та інше [10].

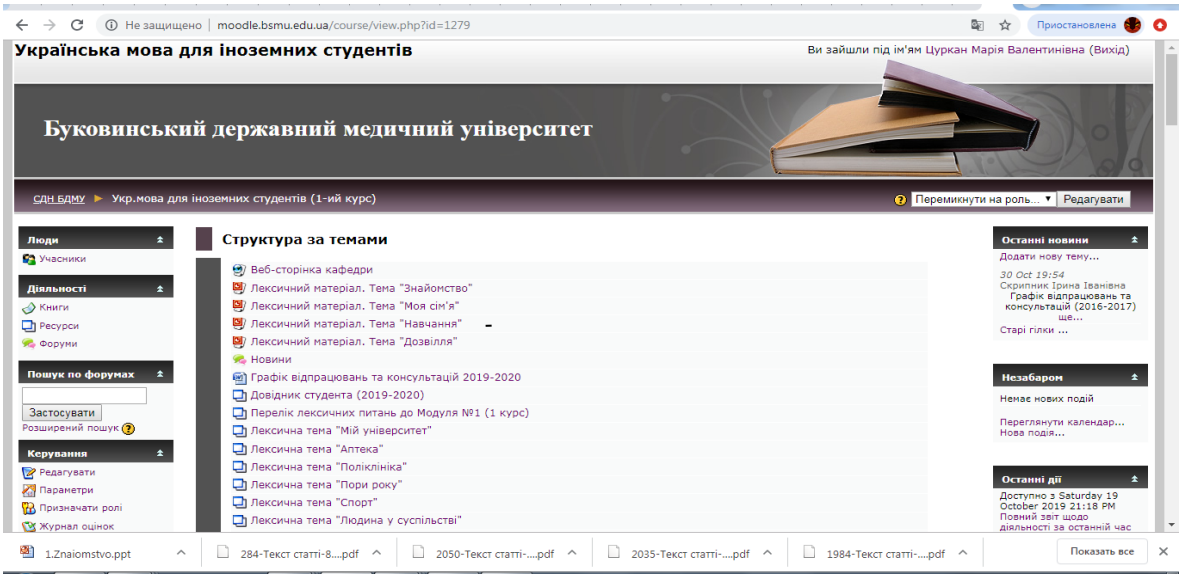

Рис.1. Сторінка серверу дистанційного навчання БДМУ

Також на цьому сервері, окрім презентацій щодо вивчення лексичних тем, розміщені методичні вказівки, структуровані конспекти, вправи до теми не тільки з УМІ, а й з усіх фахових навчальних дисциплін.

Використання ІКТ для дистанційного навчання надає можливість іноземцеві вивчати українську мову не лише в Україні, але й у своїй країні, що в подальшому дасть йому можливість приїхати на навчання до наших закладів вищої освіти з певним рівнем мовної підготовки. Більшість українських університетів, що приймають на навчання іноземців, мають підготовчі факультети, які в основному і займаються мовною підготовкою, тому розроблення і впровадження дистанційних курсів навчання вважаємо альтернативою цим факультетам.

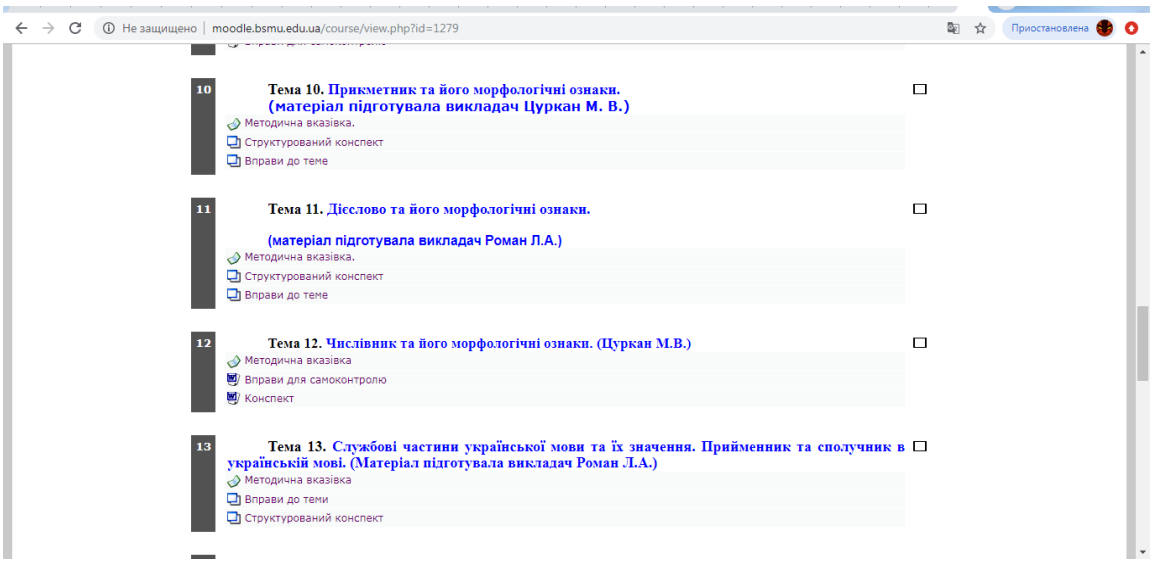

Рис. 2. Матеріали до тем № 10-13 змістового розділу 2. Основні принципи морфології української мови

Наприклад, на базі Української національної стоматологічної академії м. Полтави було впроваджено дистанційний курс УМІ для студентів з Марокко, які, приїхавши в

Україну, склали вступний іспит з української мови, що дало змогу частині студентів (які засвоїли мову на рівні В1 і вище) вступити на перший курс навчання. А студенти, які володіли мовою на рівні А-А1, розпочали своє навчання на підготовчому відділенні. Отже, дистанційне навчання на освітніх платформах закладів вищої освіти з відповідною системою контролю знань (тестові завдання, онлайн співбесіда з викладачем на різні комунікативні теми, створення студентом письмового повідомлення, яке дистанційно оцінює викладач і надає детальний аналіз виявленим помилкам) дало змогу іноземним студентам вступити відразу на перший курс не навчаючись попередньо на підготовчому відділенні.

Реалізуючи такий вид мовленнєвої діяльності, як аудіювання, викладач використовує заздалегідь підготовлені аудіоматеріали (рис. 2), які також є частиною презентації, і поділяються на види: 1) слухові засоби (фонограми) – звучання мовлення, запис, радіопрограми; 2) зорово-слухові засоби (відеофонограми) – кінофільми, відеофільми, комп'ютерні програми; 3) зорові засоби (відеограми) – предмети, дії, навчальні малюнки, таблиці, фотографії, неозвучені кінофільми, схеми, друкований текст. Студент, прослухавши текст, повинен виконати завдання «Правда чи неправда».

Мультимедійні презентації особливо необхідні на практичних заняттях з УМІ для вивчення лексичних тем за професійним спрямуванням, адже картинки та малюнки, аудіо- й відеоматеріали допомагають студентові-іноземцеві досконало засвоїти вже відомий матеріал із фахових дисциплін українською мовою. Наприклад, під час пояснення теми «Захворювання органів серцево-судинної системи (гіпертонія / гіпотонія, інфаркт міокарду, серцевий напад)» викладач, демонструючи на екрані картинку із зображенням серця, знайомить студентів з українськими лексемами на позначення його частин, а на етапі контролю засвоєних знань студенти самостійно називають складники серця і показують їх на слайді. Однак якщо для організації самостійної роботи студента-іноземця мультимедійні презентації надзвичайно важливі, то в ході проведення практичних занять викладачеві потрібно дотримуватися балансу між презентацією як візуалізацією і «живим словом». У цьому контексті варто прислухатись до наукових зауваг науковців Г. Клочека та О. Баранюка: «Потяг до мультимедійних засобів, що так відчутно активізувався в останнє десятиліття, теж спричинився до обезбарвлення слова. Втративши здатність ефективно володіти всіма величезними виражально-зображувальними можливостями слова, учитель / викладач почав компенсувати втрачене з допомогою мультимедійних засобів, бо власне вони створювали зображення / візію / ілюстрацію, без яких, фактично, неможливо домогтися потрібного навчального результату» [11, с. 28]. Вихід із цієї ситуації, на думку вищезазначених дослідників, у «гармонізації двох складових освітнього процесу – мистецтва слова, тобто риторики, та мистецтва застосування мультимедійних засобів, які забезпечують зображення / візію» [11, с. 28].

Для студентів-медиків опанування медичної термінологією надзвичайно важливе в контексті професійно орієнтованого навчання і для проходження практики в лікувальних установах (збір анамнезу, встановлення діагнозу, призначення лікування тощо). Ефективним методом вивчення медичної терміносистеми ми вважаємо створення студентом ментальних карт. Ментальні карти (з англ. mind map), які ще називають картами думок чи картами інтелекту, відображають процес системного та асоціативного мислення, структурують отримані знання і часто можуть бути формою альтернативного запису інформації. За своєю суттю ментальна карта – це діаграма, на якій відображено слова, ідеї, завдання, розташовані радіально навколо ключового поняття для допомоги його візуалізації, градації чи для окреслення перспектив його розвитку. Особливістю ментальної карти є її мобільність і можливість постійного вдосконалення завдяки глибинному потенціалу людського мозку. Ментальні карти є

ефективним видом роботи в групах, адже в ході продукування нових ідей кожним членом групи відбувається розширення ментальної карти.

Основними Інтернет-сервісами для розробки ментальних карт сьогодні є такі: Cliffy; Mindomo; Spinscape; MAPMYself; MindMeister; Bubbl.us; SpiderScribe.

Використання ментальної карти на заняттях з УМІ є дієвим методом, що організовує думки іноземного студента, розвиває творче мислення, здатність до самостійної роботи, узагальнює знання про українську медичну терміносистему. Для розробки ментальних карт доречно обирати такі комунікативні теми, як-от: «Вплив шкідливих звичок на наш організм», «Дієтичне харчування», «Системи людського організму», водночас для кожної системи також доречно створювати окрему карту з гілками «Основні захворювання», «Методи лікування», «Органи і складники системи», «Профілактика захворювань системи». Як приклад наведемо зразок ментальної карти «Дихальна система» (рис. 3).

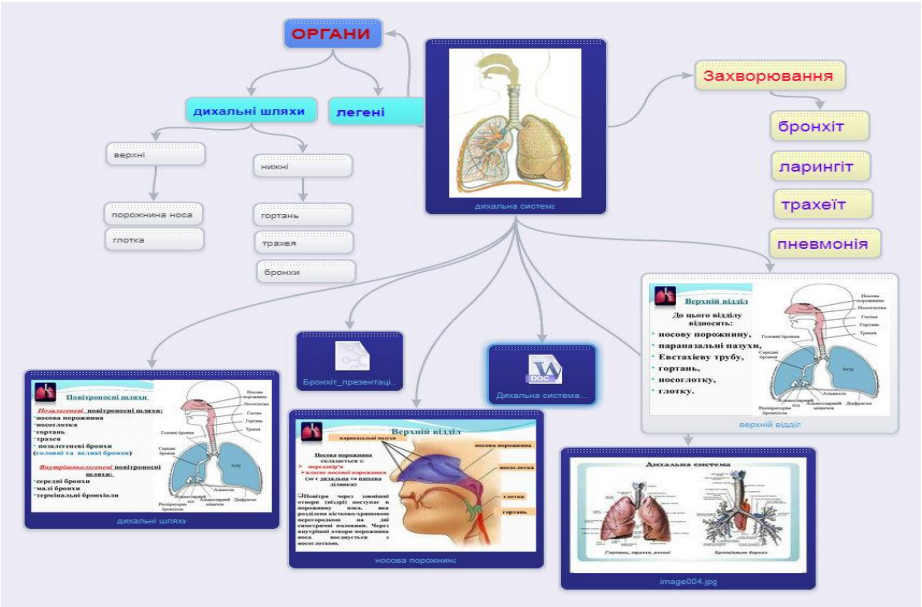

Рис.3. Ментальна карта «Дихальна система»

Організація самостійної роботи студента-іноземця із застосуванням ІКТ удосконалює традиційну методику викладання УМІ, оскільки сприяє самоорганізації студента, розвитку його індивідуальних умінь і навичок працювати з різними матеріалами. В Україні для вивчення української мови іноземцями створено різні сайти дистанційного навчання, зокрема http://www.speakukraine.net; http://www.ukrainianlessons.com; http://www.loecsen.com; http://www.ilanguages.org; http://www.funkyukrainian.com; http://www.krok.miok.lviv.ua; Goroh: Ukrainian dictionaries https://goroh.pp.ua; Spell-checker of the Ukrainian language http://webpen.com.ua/ та інші.

Презентація сайту http://www.speakukraine.net відбулась у лютому 2019 року в Дипломатичній академії при Міністерстві закордонних справ України. Цей сайт розроблено на замовлення Міністерства інформаційної політики на виконання Указу Президента України щодо невідкладних заходів по зміцненню державного статусу української мови (№156/2018). Вивчення мови на сайті диференційовано на два рівні: А1-А2 і В1-В2, однак основним його недоліком є відсутність найвищих рівнів володіння мовою С1-С2, тому сайт розрахований на початківців і студентів із середнім рівнем володіння мовою, але буде малоефективним для іноземців з рівнем володіння В2 і вище. Основною перевагою цього сайту вважаємо контекстне опанування лексики. Так,

спочатку студент слухає тематичний діалог, а потім на основі речення, сформульованого англійською, повинен з окремих слів побудувати речення, що вже було в діалозі, тобто, окрім тренування лексичного запасу, іноземець паралельно засвоює граматичний і синтаксичний рівні мови. Однак суттєвим недоліком сайту є відсутність розділу граматики, а без знання законів організації мови студентові складно виявити мовні закономірності. Отже, опанування української мови за допомогою цього сайту ґрунтується на «кейсовому» і дедуктивному методах, адже спочатку студент водночас читає і слухає діалог (сайт має аудіопідтримку) як мовне ціле на певну тему, а потім складає вже почуті фрази в окремі речення. Вивчення мови проходить за тематичними циклами, наприклад, рівні А1-А2 об'єднують такі теми: «Етикетні формули», «Знайомство», «Як справи?», «Звідки ти?», «Наша родина», «Професії», «Хобі» тощо. Рівні В1-В2 охоплюють такий темарій: «Людина», «Дім, помешкання», «Подорожі», «Суспільні відносини», «Освіта», «Робота», «Природне середовище» та інші. На цьому сайті студенти також мають змогу вести персональний щоденник, який складається з двох частин: реєстру пройденого матеріалу і реєстру засвоєного, адже візуальне бачення свого прогресу посилює мотиваційний чинник вивчення мови. Сайт містить розділ «Librery» із посиланням на мобільні додатки, вебсайти і підручники з української мови як іноземної. Окрім наведених переваг цього сайту суттєвим його недоліком вважаємо відсутність словника, граматичного фокусу, відеоматеріалів і початкового етапу вивчення мови – алфавіту, тренажеру літер, пояснення фонетичного рівня мови.

Змістовним і чітко структурованим, на нашу думку, є сайт http://www.ukrainianlessons.com/, автор якого лінгвіст і викладач Анна Огойко. На цьому сайті розміщено уроки-підкасти української мови, які розподілено на 4 сезони (авторська назва розділів сайту) відповідно до рівня володіння мовою: початковий та елементарний; елементарний для середнього; елементарний для прогресивного; прогресивний. Кожен сезон (розділ) складається з 40-а епізодів.

Процес навчання української мови відбувається відповідно до фонетичного (категорія «Вимова»), лексичного (категорія «Запас слів») і граматичного (категорія «Граматика») рівнів мови. Окремо виділено категорії «Фрази» і «Пісні», також у меню сайту є розділ «Блог», у якому Анна Огойко розповідає про особливості мовного етикету українців, різні способи привітань, вигуки в українській мові й порівняння їх семантики з англійськими вигуками. Велику увагу зосереджено на культурологічному складникові (наприклад, деякі підкасти висвітлюють народні традиції, зокрема українське весілля, майстер-класи з писанкарства, релігійні свята, українські пісні (з кліпами та субтитрами), що створює позитивне мовно-емоційне середовище для вивчення мови іноземцем.

Фонетичні особливості української мови іноземець засвоює за допомогою 1) зорового сприйняття предмета, у назві якого є певний складний для вимови звук, наприклад, приголосні [х], [г], [ґ]; 2) графічного зображення літери на позначення звука; 3) прослуховування назви букви та вимови звуку, потім слів з цими ж звуками.

У ході вивчення лексичного матеріалу, який А. Огойко подає за темами («Знайомство», «Побутова техніка», «У ванній кімнаті» та ін.), іноземець має змогу почути правильну вимову кожного слова чи фрази за допомогою аудіопідтримки сайту. Крім того, на сайті є розділ корисних посилань, цікавий граматичний фокус, словник до кожної комунікативної теми і загальний словник. Важливо, що авторка сайту продумала можливість зворотного зв'язку зі студентами через електронну пошту, тому всі зареєстровані користувачі мають змогу долучитися до «живого» спілкування з викладачем, написати запитання, оперативно отримати інформацію про розміщення нових підкастів чи статей у блозі. Отже, серед численних переваг сайту можемо відзначити його інтерактивність із користувачами і постійне вдосконалення та доповнення новими лексико-граматичними матеріалами.

Упродовж останніх років в Україні та діаспорі розроблено такі основні мобільні додатки для вивчення мови: Mova https://play.google.com/; I. D. https://play.google.com/; Learn vocabulary. The Ukrainian Language https://play.google.com/; Learn Ukrainian Free https://play.google.com/; Learn Ukrainianhttps://play.google.com/; Simply Learn Ukrainian https://play.google.com/; Ukrainian language lessons: Zoo https://itunes.apple.com/ua; Learn and play. The Ukrainian Language https://itunes.apple.com/; Ukrainian phrasebook https://itunes.apple.com/ua/; Learn words: the Ukrainian Language https://itunes.apple.com/ua/; 6000 words – Learn the Ukrainian Language https://itunes.apple.com/; To Learn Ukrainian 1000+ https://itunes.apple.com/ua/. Кожен із цих додатків пропонує особливий підхід до вивчення мови і орієнтований на різну цільову аудиторію. Так, додаток «Learn and play. The Ukrainian Language» втілює ігровий підхід, додаток «Ukrainian phrasebook» передбачає вивчення мови на рівні фрази, а не окремого слова, однак більшість із цих додатків можна вважати лексичними тренажерами.

Результатом упровадження ІКТ у процес навчання Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет» було створення «Електронного журналу успішності» (рис. 4), який став Лауреатом національного виставкового конкурсу «Видатні науково-практичні досягнення в освіті» у номінації «Електронний освітній ресурс», що проведено в межах Сьомого міжнародного форуму «Інноватика в сучасній освіті». Основною метою створення цього журналу є забезпечення прозорості навчального процесу в університеті.

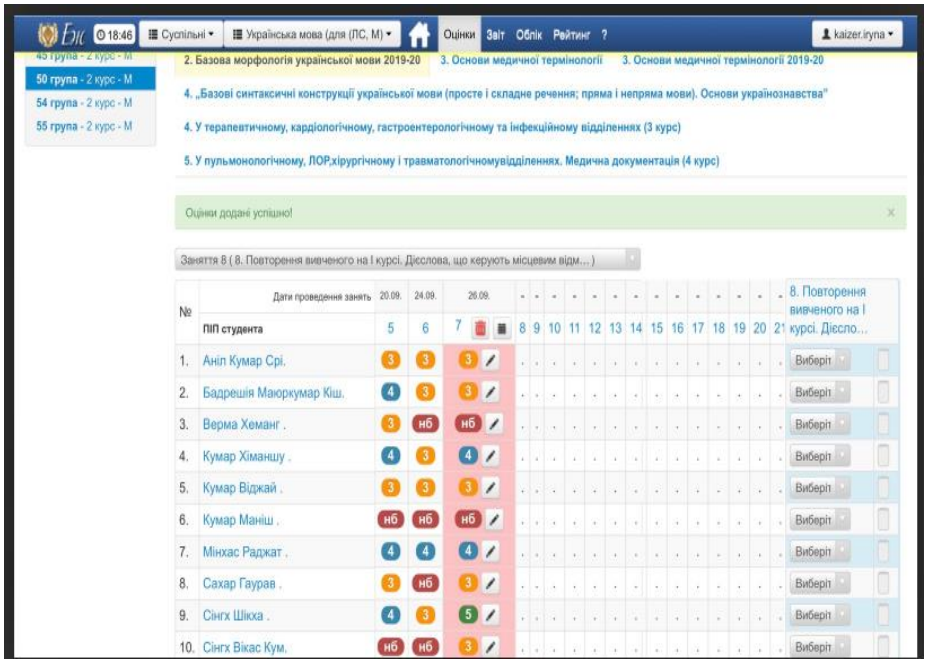

Рис. 4. Приклади сторінок «Електорнного журналу успішності» БДМУ

Важливим методом навчання УМІ з використанням комп'ютерних технологій є проєктний метод (метод проєктів), особливість якого полягає в тому, що він спрямований на організацію самостійної роботи студента-іноземця, а також передбачає саме студентську, а не викладацьку пошукову роботу і роботу з комп'ютерними програмами, графікою тощо.

Р. Гуревич, М. Кадемія, Л. Шевченко під «методом проєктів» у дидактиці розуміють «сукупність навчально-пізнавальних прийомів, що дозволяють студентам набувати знання й вміння в процесі планування і самостійного виконання певних практичних завдань із обов'язковою презентацією результатів» [12, с. 200]. Реалізація

проєктного методу неможлива без використання комп'ютерних технологій. На думку дослідників, «саме комп'ютерне навчання, навіть фрагментарне, несе в собі величезний мотиваційний потенціал і відповідає принципам активізації та індивідуалізації навчання. Комп'ютер як спосіб і засіб навчання застосовується достатньо багатопланово: як навчальний пристрій, як тренажер, як репетитор, як моделюючий пристрій різноманітних ситуацій, як засіб наочності та контролю» [12, с. 207].

Метод проєктів із використанням ІКТ на заняттях УМІ формує в іноземця вміння самостійно здійснювати пошук інформації в мережі Інтернет українською мовою, розвиває творчі навички, підвищує мотивацію студентів до вивчення мови, активізує пізнавальний процес і формує навички кооперації знань та вмінь через роботу в мікрогрупах, а також «формує уявлення про діалог культур як безальтернативну філософію життя в сучасному світі» [12, с. 200].

У процесі використання методу проєктів змінюється роль викладача, а саме: викладач виступає в ролі консультанта, помічника, спостерігача, джерела інформації, координатора. Головне завдання викладача – передача способів роботи, а не конкретних знань, акцент робиться не на викладання, а на навчання.

Метод проєктів передбачає як групову, так і індивідуальну роботу. На початковому етапі вивчення теми студентам пропонуються різні варіанти проєктів, що заносяться в проєктний план. Наприклад, за темою «Моя майбутня професія» пропонуємо реалізувати такі проєкти: комікси «Віруси і бактерії атакують наш організм», газета-колаж з тем: «Види лікувальних закладів в Україні», «Структура лікувального закладу в Україні», рекламний проспект «Подорожуйте до моєї країни», вікторина «Цікаве про людський організм» і т. ін.

Етапами реалізації проєктного методу в ході вивчення української мови як іноземної є передпроєкт (етап продукування ідей); організаційний етап (передбачає постановку цілей проєкту, поділ студентів на мікрогрупи), аналітичний етап (збір та аналіз матеріалу, творче оформлення) і презентація одержаних результатів [12, с. 209-210]. Останній етап найважливіший, адже паралельно з формуванням мовних і мовленнєвих умінь студентів у межах обговорюваної проблематики необхідно навчити їх стратегії і тактики групового спілкування.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Результати проведеного дослідження показали, що ІКТ відіграють важливу роль як у процесі аудиторного, так і позаудиторного вивчення УМІ в медичних закладах вищої освіти, адже вони є дієвим засобом підвищення якості мовної підготовки, сприяють розширенню компетентностей, розвивають креативну грань професійної особистості. Організація навчання з використанням електронних дистанційних курсів, створених на платформі Moodle, залучення студентів-іноземців до створення проєктів, робота з пошуковими системами та мобільними додатками спрямовані на організацію самостійної роботи студента-іноземця, а відтак інтенсифікують освітній процес майбутніх медиків, забезпечують його безперервність, формують позитивну мотивацію до навчання.

Упровадження в український освітній процес дистанційних онлайн курсів з вивчення УМІ може стати альтернативою підготовчих факультетів і надасть можливість скорочення терміну навчання іноземного студента на підготовчих курсах.

Перспективним є подальше вдосконалення методики навчання УМІ студентів-медиків шляхом упровадження нових ІКТ, зокрема хмарних освітніх технологій, розроблення концепцій електронних інтерактивних підручників з української мови як іноземної.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1] В. Г. Кремень, В. Ю. Биков, "Інноваційні завдання сучасного етапу інформатизації освіти", у *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* Київ-Вінниця, Україна: ТОВ фірма "Планер", 2014, с. 3-15.

[2] Президент України (2013, Черв. 25) Указ №344/2013, *Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року.* [Електронний ресурс]. Доступно: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page. Дата звернення: 19 жовтня 2019.

[3] О. Кучерук, "Основні напрями розвитку електронної лінгводидактики", у *Інформаційні технології і засоби навчання,* 2014, Том 41, №3. С. 83-91. [Електронний ресурс]. Доступно: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt, Дата звернення: 19 жовтня 2019.

[4] Termi Kaur Ranjit Singh, and Samli Chan, "Teacher readiness on ict integration in teaching-learning: a malaysian case study". *International Journal of Asian Social Science*, 4 (7), pp. 874-885, 2014.

[5] C. Saini and J. Abraham, "Implementing Facebook-based instructional approach in pre-service teacher education: An empirical investigation", *Computers & Education*, vol. 128, pp. 243-255, Jan 2019, doi: 10.1016/j.compedu.2018.09.025.

[6] Ж. М. Рагріна, "Підготовка майбутніх іноземних спеціалістів-медиків до професійного спілкування", дис. …канд. пед. наук , Запорізький національний ун-т. Запоріжжя, 298 с., 2017.

[7] С. М. Луцак, та ін.., *Українська мова як іноземна (примірна програма навчальної дисципліни підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 22* "*Охорона здоров'я*" *спеціальностей: 222* "*Медицина*", *221* "*Стоматологія*", *226* "*Фармація*"*).* К., 2017, 130 с.

[8] Л. М. Златів, "Комп'ютерна лінгводидактика у викладанні мовознавчих дисциплін для студентів-філологів", *Наукові записки нац. ун-ту «Острозька Академія». Серія : психологія і педагогіка,* Вип. 29, с. 116-120, 2014.

[9] Н. Дементієвська, Н. Морзе, "Комп'ютерні технології для розвитку учнів та вчителів", у *Інформаційні технології і засоби навчання.* Том 1, № 1, 2006. [Електронний ресурс]. Доступно: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/293. Дата звернення: 19 жовтня 2019.

[10] К. П.Осадча, В. В. Осадчий, *Організаційні проблеми впровадження систем управління курсами у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій. [*Електронний ресурс]. Доступно: http://2013.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=24. Дата звернення: 13.05.2018.

[11] Г. Клочек, О. Баранюк, "Слово і слайд у лекції: проблема синергетичного ефекту", у *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 72, №4, с. 26-40, 2019, doi: https://doi.org/10.33407/itlt.v72i4.2480/ Дата звернення: 19 жовтня 2019.

[12] Р. Гуревич, та Л. Шевченко, Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник; за ред. Гуревича Р. С. Вінниця, 2012. 348 с.

Матеріал надійшов до редакції 7.11.2019 р.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СРЕДСТВ ИКТ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

Цуркан Мария Валентиновна
кандидат филологических наук, доцент, доцент кафедры общественных наук и украиноведения
ДВНЗ "Буковинский государственный медицинский университет", г. Черновцы, Украина
ORCID ID 0000-0003-2866-1743
maria - ts77@ukr.net

Греб Мария Михайловна
доктор педагогических наук, профессор. заведующая кафедрой украинского языка и славистики
Бердянский государственный педагогический университет, г. Бердянск, Украина
ORCID ID 0000-0003-2874-7985
maryhreb@gmail.com

Илькив Анна Владимировна
доктор филологических наук, доцент, доцент кафедры языкознания
ДВНЗ "Ивано-Франковский национальный медицинский университет", г. Ивано-Франковск, Украина
ORCID ID 0000-0003-3626-7113
annilkiv@rambler.ru

Аннотация. В статье представлен опыт использования информационно-коммуникационных технологий в процессе изучения украинскому языку как иностранного студентами-медиками с целью их социоадаптации и формирования коммуникативно-профессиональной компетентности. Авторы отмечают, что одним из эффективных средств обучения украинскому языку как иностранному есть мультимедийные презентации, созданные в программе PowerPoint, которые обеспечивают реализацию принципа визуализации и облегчают усвоение лексико-фразового материала. Также в исследовании описано организацию дистанционного обучения в Высшем государственном учебном заведении Украины «Буковинский государственный медицинский университет», а именно создания и функционирования сервера дистанционного обучения и электронного журнала успеваемости на бесплатной электронной учебной платформе Moodle, что способствует аудиторному и внеаудиторному изучению как специальных медицинских дисциплин, так и предметов общественно-гуманитарного цикла, к которым отнесен украинский язык как иностранный. Определено, что эффективной технологией изучения УЯИ является создание ментальных карт с помощью таких интернет-сервисов: Cliffy; Mindomo; Spinscape; MAPMYself; MindMeister; Bubbl.us; SpiderScribe. Осуществлен критический анализ украинских сайтов дистанционного обучения украинскому языку иностранцами, среди которых http://www.speakukraine.net; http://www. ukrainianlessons.com и др. Выделены мобильные приложения, созданные в Украине и диаспоре, наиболее адаптированные для изучения украинского языка как иностранного. Акцентировано внимание на том, что использование информационно-коммуникационных технологий в процессе усвоения языка способствует организации самостоятельной поисковой работы студентов-иностранных граждан. Отмечено, что дальнейшие поиски могут быть направлены на совершенствование профессионально-коммуникативной компетентности иностранных студентов-медиков путем внедрения новых ИКТ, в частности облачных образовательных технологий, разработка концепций электронных интерактивных учебников по украинскому языку как иностранному.

Ключевые слова: мультимедийная презентация; интернет-сервис; интернет-ресурс; ментальная карта; иностранный студент-медик; ИКТ; украинский язык как иностранный.

USING ICT IN TEACHING UKRAINIAN LANGUAGE TO FOREIGN MEDICAL STUDENTS

Maria V. Tsurkan
PhD of Philology Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies
State Medical University “Bukovina State Medical University”, Chernivtsi, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-2866-1743
maria-ts77@ukr.net

Maria M. Greb
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Ukrainian Language and Slavic Studies
Berdyansk State Pedagogical University, Berdyansk, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-2874-7985
maryhreb@gmail.com

Anna V. Ilkiv
Doctor of Philology Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Linguistics Department
Ivano-Frankivsk National Medical University, Ivano-Frankivsk, Ukraine
ORCID ID 0000-0003-3626-7113
annilkiv@rambler.ru

Abstract. The experience of application of information and communication technologies in the process of studying Ukrainian as a foreign language by medical students with the aim of their socio-adaptation and formation of communicative-professional competency is presented in the article. The authors emphasize, that multimedia presentations are effective means for teaching Ukrainian as a foreign language, which are created in PowerPoint and which provide realization of the principle of visualization and facilitate assimilation of vocabulary-phraseological material. Also the investigation describes organization of distance learning at Higher state educational

institution «Bukovyna state medical university», namely: creation and functioning of the server of distance learning and electronic register of progress at free of charge electronic educational Moodle platform, that promotes classroom and extra-classroom learning of both special medical disciplines and subjects of social-humanitarian cycle, which include Ukrainian as a foreign language. It has been defined, that creation of mental cards is effective technology for studying Ukrainian as a foreign language with the help of such Internet-services as Cliffy; Mindomo; Spinscape; MAPMYself; MindMeister; Bubbl.us; SpiderScribe. Critical analysis of Ukrainian websites of Ukrainian language distance learning for foreigners, including http://www.speakukraine.net; http://www. ukrainianlessons.com, etc., has been carried out. The authors single out the mobile applications created in Ukraine and diaspora and the most adapted ones for learning Ukrainian as a foreign language. The accent is paid on that application of information and communication technologies promotes organization of foreign students' individual searching work in the process of language assimilation. It has been noted, that further prospects can be directed into improvement of professionally-communicative competency of foreign medical student by new ICT introduction, in particular cloud educational technologies, development of concepts of electronic interactive manuals in Ukrainian as a foreign language.

Keywords: multimedia presentation; Internet-service; Internet-resource; mental card; foreign medical student; ICT; Ukrainian as a foreign language.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

[1] V. G. Kremen, V.Yu. Bykov, "Innovative tasks of the modern stage of informatization of education", in *Modern information technologies and innovative methods in training of specialists: methodology, theory, experience, problems.* Kyiv-Vinnytsia, Ukraine: Planer Company LLC, pp. 3-15, 2014. (in Ukrainian).

[2] President of Ukraine (2013, Jun. 25) Decree No. 344/2013, *About the National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021,* [Online]. Available: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013/page. Accessed on: October 19, 2019. (in Ukrainian).

[3] O. Kucheruk, "Basic Directions for the Development of E-Linguistics", in *Information Technologies and Teaching Tools*, 2014, vol. 41, no.3. pp. 83-91. [Online]. Available: http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt. Accessed on: October 19, 2019. . (in Ukrainian).

[4] Termi Kaur Ranjit Singh, and Samli Chan, "Teacher readiness on ict integration in teaching-learning: a malaysian case study". *International Journal of Asian Social Science,* 4 (7), pp. 874-885, 2014. (in English).

[5] C. Saini and J. Abraham, "Implementing Facebook-based instructional approach in pre-service teacher education: An empirical investigation", *Computers & Education,* vol. 128, pp. 243-255, Jan 2019, doi: 10.1016/j.compedu.2018.09.025. (in English).

[6] Zh. M. Ragrina, "Preparation of future foreign medical specialists for professional communication", dissertation. … cand. ped. sciences, Zaporizhzhya National University, 298 pp., 2017. (in Ukrainian).

[7] S. M Lutsk, et al., Ukrainian as a Foreign Language (Exemplary Curriculum for Specialists of the Second (Master's) Higher Education Area of Knowledge 22 Health Care Specialties: 222 Medicine, 221 Dentistry, 226 Pharmacy). K., 2017, 130 p. (in Ukrainian).

[8] L.M. Zlatov, "Computer linguistics didactics in the teaching of linguistic disciplines for philological students", *Scientific Notes of Nat. University of Ostroh Academy. Series: Psychology and Pedagogy*, Issue 29, pp. 116-120, 2014. (in Ukrainian).

[9] N. Dementievskaya, N. Morse, "Computer Technologies for Student and Teacher Development", in *Information Technology and Learning.* vol. 1, no 1, 2006. [Online]. Available: https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/293. Accessed on: October 19, 2019. (in Ukrainian).

[10] K. P Osadcha, V.V. Osadchy, *Organizational problems of implementation of course management systems in the process of professional training of future IT specialists*. [Online]. Available: http://2013.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=24. Accessed on: October 19, 2019. (in Ukrainian).

[11] G. Klochek, O. Baranyuk, "Word and slide in lectures: the problem of synergistic effect", in *Information Technologies and Teaching Tools*, vol. 72, №4, p. 26-40, 2019, doi: https://doi.org/10.33407/itlt.v72i4.2480. (in Ukrainian).

[12] P. C. Gurevich, and LS Shevchenko, Information Technology Learning: An Innovative Approach: A Textbook; in a row. Gurevich RS Vinnitsa, 2012. (in Ukrainian).

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.